

Monnickendam, 12 mei 2020

Nummer: 337-124

Portefeuillehouder: A.M.H van de Weijenberg

Contact via: Team Participatie

Wettelijke grondslag voor raadsbevoegdheid: Participatiewet, artikel 74

Aan de Raad

Onderwerp: Vangnetuitkering Participatiewet 2019

Voorstel

1. De set aan voorwaarden die gelden voor een aanvraag Vangnetuitkering Participatiewet 2019 ter kennisname te nemen.
2. Het aanvraagformulier Vangnetuitkering Participatiewet over 2019 met de analyse van het tekort, de verklaring van het college dat interne en externe maatregelen zijn getroffen om tot reductie te komen van het tekort op het gebundelde budget voor uitkeringen en de wettelijke loonkostensubsidies en het te verwachte effect van deze maatregelen ter kennisname te nemen.
3. In te stemmen met de verklaring van het college over de maatregelen die zijn genomen om tot tekort reductie op het gebundelde budget voor uitkeringen en loonkostensubsidies te komen.

Inleiding

Gemeenten die op grond van de Participatiewet tekorten hebben op het gebundelde budget voor uitkeringen en loonkostensubsidies (hierna BUIG budget) dienen deze tekorten in beginsel op te vangen uit eigen middelen. Onder voorwaarden kunnen gemeenten in aanmerking komen voor een incidenteel aanvullende uitkering van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid namelijk de Vangnetuitkering Participatiewet (hierna Vangnetuitkering).

De Vangnetuitkering biedt gemeenten financiële compensatie voor grote tekorten op het budget als bedoeld in artikel 69 van de Participatiewet. Om in aanmerking te komen voor een vangnetuitkering dient de gemeente aan een aantal voorwaarden te voldoen. Deze voorwaarden zijn vastgelegd in het Besluit Participatiewet en de Regeling Participatiewet, IOAW en IOAZ. De onafhankelijke Toetsingscommissie Vangnet Participatiewet beoordeelt of een verzoekende gemeente aan alle geldende procedurele en inhoudelijke voorwaarden voldoet, om vervolgens de minister van SZW te adviseren over de te nemen beslissing. De minister neemt in beginsel het advies van de commissie over.

Onderdeel van de aanvraagprocedure (artikel 10, lid a en d, van het Besluit Participatiewet) is dat het college verklaart dat het maatregelen heeft getroffen om tot een tekortreductie te komen. Uw raad moet vervolgens, door middel van instemming, de verklaring van het college bevestigen.

• Omvang van het tekort

Het tekort van de gemeente Waterland over 2019 bedraagt € 232.177,-. Dit is 10,8% van het budget. Daarmee komt het bedrag van de aan te vragen Vangnetuitkering op € 35.363,-. Het tekort bedraagt meer dan 7,5% van de definitief over dat jaar toegekende uitkering als bedoeld in artikel 69 Participatiewet. Het gecumuleerde tekort over 2017, 2018 en 2019 is 37,6%.

De reden dat wij over 2019 een Vangnetuitkering moeten aanvragen is dat het totaal aantal uitkeringen nog altijd te hoog is.

Uw raad is met raadsinformatiedocument 106-337 in maart 2020 geïnformeerd over de tekorten in het sociaal domein en de Participatiewet.

Argumenten

1.1. *Het college voldoet aan de voorwaarden voor het aanvragen van een Vangnetuitkering over 2019.*

- Om over 2019 in aanmerking te komen voor de Vangnetuitkering moet worden voldaan aan de volgende financiële en procedurele voorwaarden:
- Over 2019 moet sprake zijn van een tekort dat meer bedraagt dan 7,5% van de definitief over dat jaar toegekende uitkering als bedoeld in artikel 69 Participatiewet; de gemeente heeft een tekort van 10,8%.
- Over 2017, 2018 en 2019 moet sprake zijn van een gecumuleerd tekort dat meer bedraagt dan 7,5%, berekend over alleen de definitief over 2018 toegekende gebundelde uitkering als bedoeld in artikel 69 Participatiewet.
- Het college moet in 2020 tijdig (voor 15 augustus 2019) een verzoek indienen volgens het daartoe vastgestelde aanvraagformulier.
- Bij het indienen van het verzoek moet het college verklaren dat het maatregelen heeft genomen om tot tekortreductie te komen. Deze verklaring moet de instemming hebben van de gemeenteraad. Ook moet deze verklaring worden toegelicht, zoals gevraagd in het aanvraagformulier (onderdelen A, B en C).
- Bij een aanhoudend tekort – dat wil zeggen dat het college in een aaneengesloten periode van drie jaar meer dan één keer aanspraak wenst te maken op een vangnetuitkering – moet het college verklaren dat (aanvullende) interne en externe maatregelen zijn genomen om tot verdere tekortreductie te komen.

Wij geven u in dit raadsvoorstel de analyse en het overzicht van de maatregelen die het college vanaf 2016 heeft genomen. Het aanvraagformulier is als bijlage bijgevoegd.

1.2. *Het college voldoet aan de voorwaarden voor het aanvragen van een Vangnetuitkering over 2019.*

Om over 2019 in aanmerking te komen voor de Vangnetuitkering moet worden voldaan aan de volgende financiële en procedurele voorwaarden:

- Over 2019 moet sprake zijn van een tekort dat meer bedraagt dan 7,5% van de definitief over dat jaar toegekende uitkering als bedoeld in artikel 69 Participatiewet; de gemeente heeft een tekort van 10,8%.
- Over 2017, 2018 en 2019 moet sprake zijn van een gecumuleerd tekort dat meer bedraagt dan 7,5%, berekend over alleen de definitief over 2018 toegekende gebundelde uitkering als bedoeld in artikel 69 Participatiewet. Het gecumuleerde tekort is 37,6%.
- Het college moet in 2020 tijdig (voor 15 augustus 2019) een verzoek indienen volgens het daartoe vastgestelde aanvraagformulier.
- Bij het indienen van het verzoek moet het college verklaren dat het maatregelen heeft genomen om tot tekortreductie te komen. Deze verklaring moet de instemming hebben van de gemeenteraad. Ook moet deze verklaring worden toegelicht, zoals gevraagd in het aanvraagformulier (onderdelen A, B en C).

- Bij een aanhoudend tekort – dat wil zeggen dat het college in een aaneengesloten periode van drie jaar meer dan één keer aanspraak wenst te maken op een vangnetuitkering – moet het college verklaren dat (aanvullende) interne en externe maatregelen zijn genomen om tot verdere tekortreductie te komen.

In het raadsvoorstel staat de analyse en het overzicht van de maatregelen die het college vanaf 2016 heeft genomen. Het aanvraagformulier is als bijlage bijgevoegd.

2.1. De analyse van de oorzaken voor het tekort op het Participatiewet-budget over 2018 blijft deels voor 2019 actueel.

In de Vangnetuitkering over 2018 concludeerden wij dat er tijd nodig is om het tekort op het Participatiewet-budget terug te brengen. Inwoners met een bijstandsuitkering zijn vaak kwetsbare mensen, die lastiger naar de arbeidsmarkt zijn te begeleiden. Ze profiteren in mindere mate van de aantrekking van de arbeidsmarkt en voldoen niet aan de gestelde eisen in de in 2019 (vele) openstaande vacatures.

De gemeente Waterland heeft in 2019 diverse onderzoeken laten uitvoeren door adviesbureau BMC en Cebeon naar de omvang en oorzaken van de tekorten op het sociaal domein, waaronder de Participatiewet. In de analyse van het tekort benoemt Cebeon de grotere groep ouderen die al langer in de bijstand zit en het relatief hogere aandeel van statushouders. Deze kenmerken zijn aan te wijzen als voornaamste oorzaak van het tekort. Daarnaast kenden wij in 2019 een groter dan gemiddelde instroom van mensen (29% van het totaal aan instroom) die langdurig uitkeringsgerechtigd waren in een andere gemeente. Verhuizing uit andere gemeenten is daarmee in 2019 de belangrijkste instroomreden.

Mede hierdoor is het volume aan uitkeringen in 2019 met 1,2% gestegen ten opzichte van 2018.

- *Mismatch vacatures en personen bijstandsbestand*

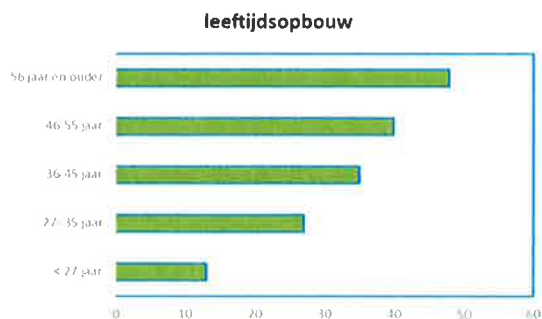
Hoewel de arbeidsmarkt in 2019 aantrok en het aantal vacatures steeg, bleef het maken van een succesvolle match tussen (betaalde) banen en personen uit het bijstandsbestand nog altijd een opgave die voortdurend om aandacht en inzet vraagt. Het huidige bijstandsbestand bestaat veelal uit kwetsbare mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Hoewel er veel vacatures openstaan, voldoen de inwoners met een uitkering niet aan de gestelde eisen en ontbreken veelal werknemersvaardigheden.

- *Aandeel statushouders*

Het aandeel statushouders binnen de Participatiewet is ca. 35%. In 2017 hebben we een inhaalslag gemaakt met huisvesting van statushouders. Hierdoor stroomde een grote groep in, die de eerste 2 á 3 jaren niet bemiddelbaar was vanwege de inburgering. Halverwege 2019 behaalden de eerste statushouders uit deze instroom het Inburgeringsdiploma zodat we ons konden richten op de re-integratie naar betaald werk.

- *Leeftijdsopbouw uitkeringsbestand*

Het bestand van inwoners met een uitkering kent relatief veel ouderen en inwoners die al meer dan vijf jaar een uitkering hebben. Het bestand ouderen vanaf 56 jaar omvat 29% van het totaal. De uitstroomkans van beide groepen is gering.

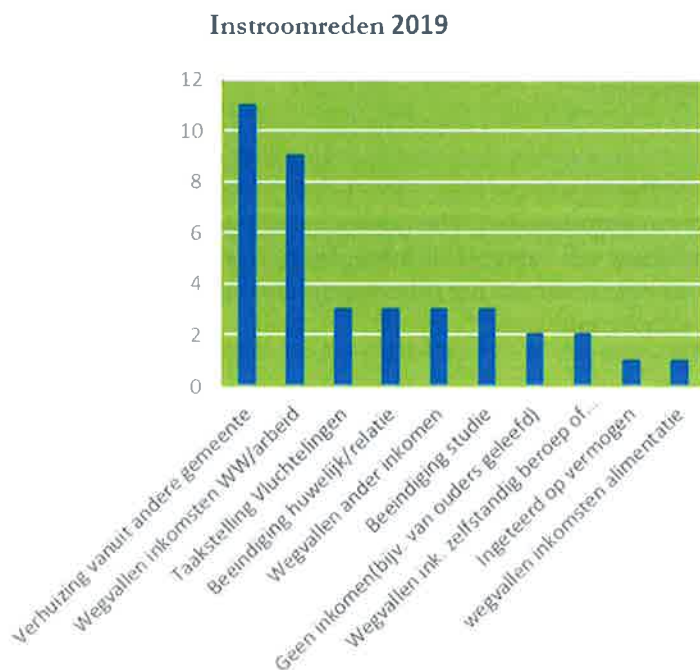
- *Verhuizingen vanuit andere gemeente*

Zoals in de inleiding al is weergegeven kende Waterland in 2019 een ongekend hoge instroom van mensen uit een andere gemeente, die daar al langere tijd een uitkering ontvingen. Deze groep is door de langdurige bijstandafhankelijk moeilijk bemiddelbaar.

De verhuisbewegingen (in- en uit) blijven jaarlijks ongeveer gelijk op (10-15%). In 2018 zagen we een uitschieter naar boven in de uitstroom door verhuizingen. In 2019 zien we een uitschieter in de instroom met 35%.

We hebben geen middelen om de instroom door verhuizing te sturen. De consulenten monitoren de reden voor de verhuizing in de intakegesprekken, maar hiervoor is geen wettelijke grondslag. Het 1^e beeld is dat de verhuizingen voortkomen uit problemen met burens in de oude woonsituatie en dat een aantal uit een onzelfstandige woonsituatie komt en hier sneller een woning kreeg dan in de vertrek gemeente.

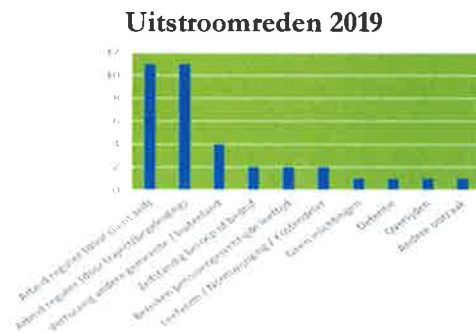
Om tot een verklaring voor het tekort op het Participatiebudget over 2019 te komen zijn in het aanvraagformulier gegevens over het aantal uitkeringen en de instroom- en uitstroom redenen Participatiewet opgenomen.

- *Uitstroom vooral naar werk*

De uitstroom uit de uitkering was voornamelijk naar betaalde arbeid. Alle uitstroom is met behulp van de re-integratiemanagers gerealiseerd. Daar waar staat aangegeven dat de cliënt zelf naar werk is uitgestroomd betekent dit dat de cliënt geen gebruik heeft gemaakt van betaalde re-integratievoorzieningen, maar met lichte hulp (sollicitatietips, CV-training, introductie werkgever) is uitgestroomd.

De instroom was in 2019 hoger dan de uitstroom zodat het aantal uitkeringen van 161 naar 163 steeg.

2.2. Het college zet sinds 2016 diverse instrumenten in om het aantal uitkeringsgerechtigden te beperken.

De insteek is dat we maatwerk leveren: we kiezen de ondersteuning die aansluit bij de specifieke situatie van de uitkeringsgerechtigde. Een aantal maatregelen is al voor 2018 gestart en is onderdeel van de reguliere werkprocessen. Maatregelen die reeds voor 2018 zijn gestart:

- Uitvoeringsplan handhaving Participatiewet met gegevens van het Inlichtingenbureau.
- Focus op de top 50 door intensieve begeleiding te bieden aan cliënten die kansrijk zijn voor uitstroom.
- Proefplaatsingen en werkervaringsplaatsen.
- Deelname Werkgeversservicepunt.
- Harmonisatie van de regionale re-integratie instrumenten.
- Ontwikkelplan met afspraken voor werkzoekenden.
- Interne sollicitatietrainingen met begeleidde sollicitaties.
- Intensivering Poortaanpak met het Leerwerkbedrijf.

2.3. Het college heeft in 2019 met het actieplan statushouders nieuwe interne maatregelen getroffen.

In het najaar van 2019 heeft het college het actieplan statushouders vastgesteld. Dit is in november 2019 naar uw raad gestuurd. (Raadsinformatiedocument 193-15) Een onderdeel van het actieplan is dat één van de case-managers zich alleen bezighoudt met de begeleiding van statushouders en de groepsgewijze aanpak statushouders. In 2019 zijn 2 groepen gestart met statushouders (waarvan 1 met cliënten uit Landsmeer en Waterland). De groepen van 10 personen zijn 2 dagdelen per week gedurende 8 weken optimaal voorbereid voor bemiddeling naar werk. Het opdoen van werkervaring, sollicitatietraining, bemiddeling en taalaanbod gericht op werk, was onderdeel van het programma.

Na 6 maanden bleek dat uit de 1^e groep 7 deelnemers geheel zijn uitgestroomd uit de uitkering via opleiding of een werkervaringsplaats. Twee deelnemers werkten nog op een werkervaringsplaats en 1 deelnemer viel tijdens het traject uit door ziekte. De resultaten (na 6 maanden) van de 2^e groep zijn nog niet bekend, maar tonen tot nu toe gelijkenis met de resultaten van de 1^e groep.

Wij continueren de groepsgewijze aanpak in 2020 (na de Corona-crisis).

2.4. Het college heeft in 2019 nieuwe externe maatregelen getroffen.

Het nemen van externe maatregelen is een vereiste voor gemeenten die meerdere keren een Vangnetuitkering aanvragen. Er zijn verschillende externe maatregelen in gang gezet.

1. Verbogen inkomsten parttime werk

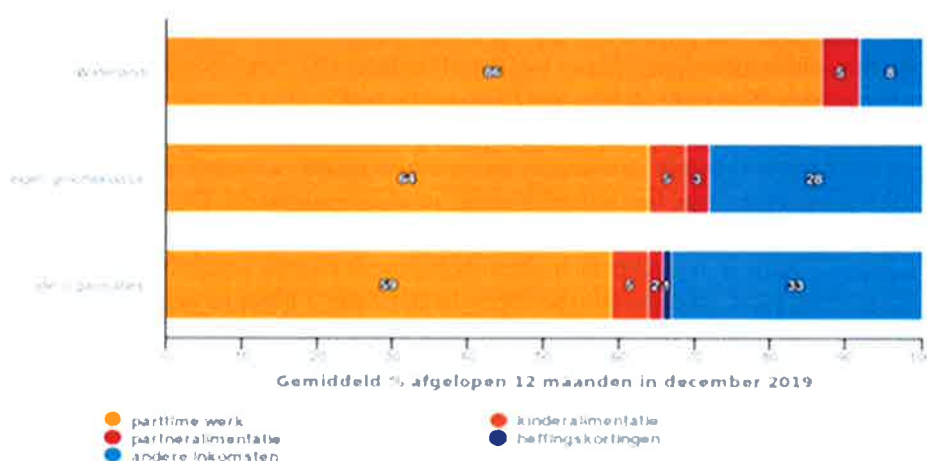
In het rapport “Betere beheersbaarheid sociaal domein gemeente Waterland van bureau Cebeon uit februari 2019” (hierna rapport Cebeon), bleek onder andere dat er voor Waterland mogelijkheden waren om de kosten van de uitkeringen terug te dringen door parttime werken te stimuleren. Dit drukt niet alleen de gemiddelde kosten van uitkeringen, het biedt ook mogelijkheden om mensen vanuit parttime werk uit te laten stromen naar meer uren betaald werk. Het verhogen van de inkomsten uit parttime werk is daarom als doelstelling opgenomen in de Uitvoeringsagenda sociaal domein (raadsinformatiedocument 106-310). Parttime werk werd door de case-managers gestimuleerd voor degenen die aangaven niet full-time te kunnen werken. Met werkgevers zijn afspraken gemaakt om het aanbod parttime werk te verhogen.

Verrekening inkomsten uit parttimewerk (incl. besparing kosten vakantiegeld en werkgeversheffing)

		1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	totaal
participatiewet		52.383	76.565	68.895	93.468	291.311
IOAW		2.115	1.002	1.927	2.633	7.677
Totaal		54.498	77.567	70.822	96.101	298.988

De onderstaande trendgrafiek uit de Divosa benchmark geeft aan dat het voor 2019 gelukt is om het aandeel parttime werk te verhogen.

Trendgrafiek: gemiddelde verdeling van verrekende inkomsten naar type

2.
3.

- *Deelname Divosa Benchmark.*

In 2019 heeft Waterland voor het eerst deelgenomen aan de Divosa Benchmark Werk en inkomen. We vergelijken hierin onze eigen resultaten met 134 gemeenten in Nederland waaronder 14 gemeenten van eigen grootteklasse. Naast de rapporten organiseert Divosa ook bijeenkomsten voor deelnemende gemeenten om meer inzicht te krijgen in de resultaten en om te leren hoe andere gemeenten hun resultaten op onderdelen verbeteren. Helaas zijn door de Corona-crisis de eerste bijeenkomsten in maart en april niet doorgegaan. Inmiddels wordt gewerkt aan digitale bijeenkomsten in het najaar.

- *Verhogen opbrengsten fraudebestrijding en verhaal*

We zien diverse verbeterpunten, maar we willen ons voor 2020 richten op het verbeteren van de fraudebestrijding en de verhoging van de inkomsten uit verhaal. In 2019 zien we dat op deze onderdelen de resultaten achterblijven. De oorzaak ligt vooral in het verloop van ervaren personeel gedurende 2019. Hierdoor verdween kennis en ervaring op deze onderdelen. Begin 2020 is een externe medewerker begonnen met het oppakken van achterstallige verhaalzaken en het inwerken van nieuwe medewerkers op dit onderdeel. Uit de resultaten van de maandelijkse benchmark blijkt inmiddels een lichte stijging van de inkomsten uit verhaal. Voor de fraudebestrijding willen wij in 2020 door cursusprogramma's de kennis en sensitiviteit van medewerkers verhogen. Door de Coronacrisis is niet zeker of dit voor 15 augustus haalbaar is.

4. Aanstellen aandachticonsulent participatie

Om het cliëntenbestand over het geheel meer kansen op participatie (bijvoorbeeld door vrijwilligerswerk) te bieden, maken wij ruimte voor een case-manager die zich richt op de cliënten die nog niet door kunnen stromen naar betaald werk. Wij willen een ontwikkelingsplan opstellen voor alle cliënten. Dit is ook ter voorbereiding op de Wet op de Inburgering, die dit voor nieuwe statushouders verplicht stelt. Door de Coronacrisis is het onzeker of de case-manager voor 15 augustus daadwerkelijk aan de slag kan gaan. Wij voeren deze maatregel dus niet op voor de aanvraag Vangnetuitkering, maar vermelden deze wel aan uw raad.

2.5. Het beoogde effect van alle ingezette maatregelen (ook die van voor 2018) is het verhogen van de uitstroom en het tegengaan van de instroom.

Daarnaast willen wij door de maatregelen parttime werken stimuleren en door het verhogen van terugvordering en verhaal het totaal aan kosten van de uitkering drukken. Ondanks de onzekere tijden door de Corona-crisis blijft dit de doelstelling voor 2020. De voorgenomen maatregelen kunnen tijdelijk stoppen (groepsgewijze aanpak statushouders), de top-50 kan er anders uitzien en de plaatsingen in het leerwerkbedrijf staan on hold gedurende de beperkende maatregelen.

Door de hoge instroom (meer dan verdubbeling) en de beperkte uitstroom mogelijkheden vanaf maart 2020 is het lastig om een inschatting te maken van het terugdringen van het te kort op de Participatiewet. Toch nemen wij ons voor om over 2020 het aantal uitkeringen terug te dringen. Dat betekent dat we streven naar reductie van het te kort door een gelijkblijvend of teruglopend aantal uitkeringen over 2020 en verhoging van de inkomsten uit parttime werk en verhaal. Dit is in hoge mate afhankelijk van het herstel van de economie.

Kantttekeningen

2.6. Als het economisch herstel na de Corona-crisis traag verloopt, verwachten wij een stijging van het aantal uitkeringen.

De uitstroom uit de uitkering is afhankelijk van het herstel van de economie en de vacature ontwikkeling. Volgens de afspraken stelt het rijk het Buig-budget tussentijds bij, afhankelijk van het volume van de uitkeringen. Dit betekent dat wij in september weten of- en welke compensatie wij krijgen voor de stijging van de uitkeringen.

Financiële toelichting

Toekenning van de aanvraag betekent dat de gemeente een bedrag van € € 35.363,-. (indicatief volgens voorlopige berekening) tegemoet kan zien. Het uiteindelijke bedrag wordt door de toetsingscommissie Vangnet Participatiewet bekend gemaakt. Als de toekenning plaatsvindt wordt het bedrag in het eerste kwartaal van 2021 uitbetaald.

Uitvoering en planning

Na instemming van uw raad wordt het aanvraagformulier per e-mail voor 15 augustus 2019 verzonden.

Burgemeester en wethouders,

mr. N. van Ginkel MPM
gemeentesecretaris/algemeen directeur

drs. K.S. Helde en
burgemeester

Bijlagen:

1. Aanvraagformulier
2. Conceptradsbesluit